

# Debatt & Kultur

Debattleder: Solveig Grødem Sandelson.  
E-post: debatt@aftenbladet.no Tlf. 05150.

Forskningsrapporten *Sentraliseringens pris* konkluderer med at sentralisering ikke har betydelige kostnader for individ og samfunn, bare «noen negative effekter».

## Selvfølgelig har sentralisering en pris

### DEBATT



Gro Follo

**IFØLGE FORORDET** til rapporten *Sentraliseringens pris* (Johansen red. 2009), skulle en si noe om antatte, negative virkninger av sentralisering. Med sin rapport og konklusjon lukker imidlertid Johansen debatten, og ifølge ham har ikke sentraliseringen «betydelige kostnader». Jeg hadde ønsket et bredere forskningsbasert grunnlag for å diskutere det.

**NORSK INSTITUTT** for by- og regionforskning (NIBR) har altså presentert funnene fra den store studien om sentraliseringens pris. Kommunal- og regionaldepartementet var oppdragsgiver, og studien inngår som underlagsmateriale for den nye stortingsmeldingen om distrikts- og regionalpolitikken som kom 17. april 2009.

I tillegg til hovedtittelen *Sentraliseringens pris* har Johansen gitt rapporten en undertittel: *Er sentralisering et problem?* Undertittelen synes mer talende for NIBRs leveranse enn hovedtittelen. Jeg lurer: Hvor ble det av den prisen de skulle si noe om, og hvordan kom de frem til konklusjonen?

Selvfølgelig har sentralisering en pris. Det finner en også i Johansens rapport. Det påpekes eksempelvis at sentralisering kan føre til svekkelse av driftsøkonomien i de 100 periferikommunene fordi deres gjennomsnittskostnader øker og skatteinntektene går ned, og at sentraliseringen kan føre til ubalanser mellom befolkning og kommunal infrastruktur med ledsagende kostnader både i perifer og sentrale kommuner.

Videre omtales at et steds kvaliteter kan oppleves som redusert når en i et utflytningssamfunn får redusert tilgang til offentlige og private tjenester, og regionutvidelse kan innebære at mennesker uten bil (særlig de eldste og de yngste) mister sitt lokale tjenestetilbud.

**DET ER EN AVGRENSET** krets av mulige kostnader Johansen og hans mange medforskere har sett på. For min egen del skulle jeg gjerne ha sett den mulige prisen når det gjelder nasjonal sosiokulturell selvfor-



**TOMT:** Rundt om i landet er det mange slike eksempler på prisen vi betaler for sentraliseringen. Her fra den tidligere praktgården Håheller i Forsand i fjor sommer. (Foto: Tor Inge Jøssang)

**Hvor ble det av den prisen de skulle si noe om, og hvordan kom de frem til konklusjonen?**

### GRO FOLLO

Follo er dr. polit. i antropologi og er seniorforsker ved Norsk senter for bygdeforskning, som er en frittstående forskningsstiftelse på universitetsområdet Dragvoll i Trondheim.

ståelse, alminnelig friluftsliv, medborgerskap og maktforskyvninger.

Hva med de emosjonelle omkostninger det eventuelt har for sentrumstilflyttede å ha gjenværende gamle mødre og fedre milevis unna i et utflytningssamfunn?

Hva koster nedleggelse av gårdsbruk, gjengroing, skogsbilveier ut av drift, koståing, fortetning og svevestøv?

Fører sentraliseringen til økt nedbygging av dyrkbart areal for Norges del (og ikke Tyskland, som rapporten *Sentraliseringens pris*

innbefatter), hvilket areal er det eventuelt snakk om, og til hvilken pris?

Og som rapporten selv påpeker, har periferikommunene, som den eneste av syv kommunetypene, en lavere sysselsetting i 2007 enn i 1986 – imidlertid forblir det der et utstilt spørsmål hva det koster.

**ALL FORSKNING** har sine begrensninger. Hva en skal ha mulighet til å kunne si noe om, er avhengig av omfanget av økonomiske ressurser som gis, hvilke spørsmål som stilles, hvilke operasjonaliseringer en (kan) gjør(e) for å besvare dem, og hvilke fagforståelse og teoritilfång en benytter.

I rapporten *Sentraliseringens pris* er Johansen eksplisitt på noen av begrensningene i prosjektet deres. Her kan nevnes for det første at analysene deres i liten grad har fanget opp dem som mest opplever de ne-

gative konsekvensene av befolkningsnedgang, dvs. de som ser at tjenestetilbudet tynnes ut og at avhengigheten av privatbil øker, men selv ikke har tilgang til bil. Ifølge rapporten skyldes dette blant annet at analysene deres mest er gjennomført på kommunenivå.

For det andre har ikke prosjektet diskutert i hvilken grad de lokaliseringsvalg folk tar er et resultat av frivillige valg eller tvang knyttet til strukturelle rammebetingelser som eksempelvis arbeidsmarkedssituasjon og lokalisering av utdanningsinstitusjoner. Som Johansen selv påpeker: «Strukturelle forhold av denne typen kan innebære at man på individuell basis velger å bosette seg sentralt, selv om man egentlig ikke ønsker det.»

**SOM FORSKER** er jeg vel vant med forskningens begrensninger, og jeg ser da også etter dem for eventuelt å korrigere for funnenes gehalt og gyldighetsområde. Nå må jeg dog spørre: Hvordan går Johansen fra innholdet i prosjektets ulike deler – presentert i forskjellige kapitler i rapporten – til konklusjonen? Den lyder i norsk versjon: «Utredningen gir altså ikke grunnlag for å hevde at sentraliseringen har betydelige kostnader på individ- og samfunnsnivå, selv om vi har dokumentert noen negative effekter av sentralisering.»

Jeg evner ikke å se hvordan Johansen med innsiktene fra de underprosjektene han har til sin rådighet, kan ende opp med at det ikke er «betydelige kostnader». Hva er «betydelige kostnader»? Hvordan er kostnadene ved de negative effektene prosjektet har funnet, veiet i forhold til annet som de har funnet slik at en totalt sett ender opp med at sentralisering ikke har betydelige kostnader?

Dette finner jeg ingen ting om i rapporten. Derimot finner jeg en eksplisitt tilslutning til forståelsen at sentralisering, økonomisk vekst og velstandsutvikling henger sammen. Dette stilles det ingen spørsmål ved, og det drøftes ikke. Det reddegjøres heller ikke for hvordan dette premisset er gjort gjeldende i arbeidet med å komme frem til konklusjonen.

**JEG OPPFORDRER** Johansen til å utdype grunnlaget for konklusjonen. Det vil kunne bidra til å starte en nødvendig, offentlig debatt rundt sentraliseringens effekter.

**Avaldsnes  
Beredskap  
Nye filmer**

Uforståelig av Riksantikvaren

Side 33

Hvordan vurdere riktig nivå?

Side 34

Himmelsk, ungt stjernetrøkk

Side 38–39